Τα Θεοφάνεια (Lev Gillet, μοναχός της Ανατολικής Εκκλησίας)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 6 Ιανουαρίου, 2015

…Τὰ Θεοφάνεια εἶναι ἡ πρώτη δημόσια ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ. Μετὰ τὴ Γέννησή Του στὴ Βηθλεέμ, ὁ Κύριός μας εἶχε ἀποκαλυφθεῖ σὲ μερικοὺς προνομιούχους. Σήμερα ὅμως, ὅλοι ὅσοι περικύκλωναν τὸν Ἰωάννη, δηλαδὴ οἱ μαθητές του, καὶ ὅλο τὸ πλῆθος ποὺ εἶχε κατεβεῖ στὴν ὄχθη τοῦ Ἰορδάνη, γίνονται μάρτυρες μιᾶς πολὺ ἐπισημότερης φανέρωσης τοῦ Ἰησοῦ.

Σὲ τί συνίσταται αὐτὴ ἡ φανέρωση; Ἔχει δύο πτυχές. Ἀφ’ ἑνὸς ὑπάρχει ἡ πτυχὴ τῆς ταπεινώσεως στὴν ὁποία ὑπόκειται ὁ Κύριος, καὶ ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸ βάπτισμα. Ἀφ’ ἑτέρου, ἡ πτυχὴ τῆς δόξας, ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μαρτυρία ποὺ ὁ Πρόδρομος δίνει γιὰ τὸν Ἰησοῦ καί, σ’ ἕνα ἐπίπεδο ἀπείρως ἀνώτερο, ἡ θεία μαρτυρία ποὺ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα παρέχουν γιὰ τὸν Υἱό.

Θὰ ἐξετάσουμε ἀπὸ κοντὰ καὶ τὶς δύο πτυχές· πρῶτα ὅμως ἂς κρατήσουμε τοῦτο: κάθε φανέρωση τοῦ Χριστοῦ, τόσο μέσα στὴν Ἱστορία ὅσο καὶ στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου, εἶναι φανέρωση δόξας καὶ ταπεινώσεως ταυτοχρόνως. Ὅποιος διαχωρίζει αὐτὲς τὶς δύο πτυχὲς τοῦ Χριστοῦ, κάνει σφάλμα ποὺ διαστρεβλώνει ὅλη τὴν πνευματικὴ ζωή. Δὲν μπορῶ νὰ πλησιάσω τὸν δοξασμένο Χριστὸ χωρὶς τὴν ἴδια στιγμὴ νὰ πλησιάσω τὸν ταπεινωμένο Χριστό, οὔτε νὰ πλησιάσω τὸν Χριστὸ στὴν ταπείνωση Τοῦ χωρὶς τὴ δόξα Του. Ἂν ἐπιθυμῶ νὰ φανερωθεῖ μέσα μου, μέσα στὴ ζωή μου, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει παρὰ μόνον ἂν ἀγκαλιάσω Αὐτὸν ποὺ ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος μὲ θερμὴ ἀφοσίωση ὀνόμαζε ὁ ταπεινὸς Χριστὸς καὶ ἂν μὲ τὸ ἴδιο σκίρτημα λατρεύσω Ἐκεῖνον ποὺ εἶναι Θεός, Βασιλεὺς καὶ Νικητής. Νὰ τὸ πρῶτο δίδαγμα τῶν Θεοφανείων.

Ἡ ταπείνωση τῶν Θεοφανείων συνίσταται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Χριστὸς ὑποβάλλει τὸν ἑαυτό Του στὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ποὺ εἶναι βάπτισμα μετανοίας. Ἐκεῖνος κατ’ ἀρχὴν ἀρνεῖται, ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς ἐπιμένει: «Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην». (Ματθ. 3:13-15). Χωρὶς ἀμφιβολία, ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ κανένα

ἐξαγνισμὸ ἐκ μέρους τοῦ Ἰωάννη, ἀλλὰ τὸ βάπτισμα ποὺ πρόσφερε ὁ Ἰωάννης, αὐτὸ τὸ βάπτισμα τῆς μετανοίας μὲ σκοπὸ τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, προετοίμαζε γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Μεσσία. Καὶ ὁ Ἰησοῦς, πρὶν κηρύξει τὴν ἔλευση αὐτῆς τῆς Βασιλείας, θέλησε νὰ περάσει καὶ νὰ κάνει κι ὁ Ἴδιος χρήση ὅλων τῶν προπαρασκευαστικῶν φάσεων.

Ἐνῶ ἦταν Αὐτὸς τὸ πλήρωμα, θέλησε νὰ ἀναλάβει ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἦταν ἀκόμη ἀτελῆ καὶ ἀσυμπλήρωτα. Δεχόμενος ὅμως τὸ Ἰωάννειο βάπτισμα ὁ Ἰησοῦς ἔκανε κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ μία ἁπλὴ ἐπιδοκιμασία καὶ ἐπίσημη ἐπικύρωση μιᾶς τελετῆς πρὶν τὴν μεταβάλλει, πρὶν τὴν ἐντάξει ὡς ἀτελῆ στὸ τέλειο. Αὐτὸς ποὺ ἦταν ἀναμάρτητος ἔγινε φορέας τῶν ἁμαρτιῶν μας, τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, καί, στὸ ὄνομα ὅλων τῶν ἁμαρτωλῶν, ἔκανε μία δημόσια κίνηση μετανοίας. Θέλησε ἀκόμη νὰ μᾶς διδάξει τὴν ἀνάγκη τῆς μετανοίας καὶ τῆς μεταστροφῆς· πρὶν ἀκόμη πλησιάσουμε τὸ χριστιανικὸ βάπτισμα, πρέπει νὰ δεχτοῦμε τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννη, δηλαδὴ νὰ περάσουμε ἀπὸ μία ἀλλαγὴ νοῦ, ἀπὸ μία ἐσωτερικὴ καταστροφή. Πρέπει νὰ ἐπιδείξουμε ἀληθινὴ συντριβὴ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Σὲ ὅ,τι μᾶς ἀφορᾶ, ἡ μετάνοια εἶναι ἡ ταπεινὴ πλευρὰ τῶν Θεοφανείων.

Καὶ ἐδῶ, πρέπει νὰ ὑπερβοῦμε τὸν περιορισμένο ὁρίζοντα τοῦ Ἰωάννειου βαπτίσματος, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε βαπτισμένοι ἐν Χριστῷ. Τὸ χριστιανικό μας βάπτισμα μᾶς ἔπλυνε καὶ μᾶς ἐξάγνισε. Κατήργησε μέσα μας τὸ προπατορικὸ ἁμάρ- τημα καὶ μᾶς ἔκανε καινὴ κτίση. Προφανῶς ἤμαστε παιδιὰ ὅταν βαπτιστήκαμε. Ἡ χάρη τοῦ Μυστηρίου ὑπῆρξε ἡ θεία ἀνταπόκριση ὄχι στὸ δικό μας προσωπικὸ αἴτημα, ἀλλὰ στὴν πίστη ἐκείνων ποὺ μᾶς ὁδήγησαν στὸ βάπτισμα καὶ στὴν πίστη ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας ποὺ μᾶς ἀναδέχθηκε. Ἡ βαπτιστικὴ λοιπὸν αὐτὴ χάρη ὑπῆρξε κατὰ κάποιο τρόπο προσωρινὴ καὶ ὑπὸ προϋποθέσεις: μεγαλώνοντας καὶ ἀποκτώντας συνείδηση τῶν πραγμάτων, θὰ ἐπικυρώναμε μέσα ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη ἐπιλογή μας τὴν πράξη τοῦ βαπτίσματός μας.

Τὰ Θεοφάνεια εἶναι καθ’ ὑπερβολὴ ἡ γιορτὴ τοῦ βαπτίσματος, ὄχι μόνον τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικοῦ μας. Εἶναι μία θαυμαστὴ εὐκαιρία νὰ ἀνανεώσουμε τὸ πνεῦμα τοῦ βαπτίσματος ποὺ δεχθήκαμε καὶ νὰ ἀναζωπυρώσουμε τὴ χάρη τὴν ὁποία μᾶς ἐπιδαψίλευσε. Διότι, ἡ χάρη τῶν Μυστηρίων, ἀκόμη κι ἂν διακοπεῖ ἢ ἀνασταλεῖ λόγω τῆς ἁμαρτίας, μπορεῖ νὰ ἀναβιώσει μέσα μας, ἐὰν στραφοῦμε καὶ πάλι εἰλικρινὰ πρὸς τὸν Θεό. Στὴ σημερινὴ γιορτὴ τῶν Θεοφανείων, ἂς ζητήσουμε ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ μᾶς λούσει καὶ πάλι, πνευματικά, ὄχι μὲ τὴν ὑλικὴ ἔννοια, στὰ νερὰ τοῦ βαπτίσματός μας. Ἂς βυθίσουμε ἐκεῖ τὴν παλιὰ ἁμαρτωλή μας φύση, διότι τὸ βάπτισμα εἶναι ἕνας μυστικὸς θάνατος- ἂς διασχίσουμε τὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα ποὺ χωρίζει τὴν αἰχμαλωσία ἀπὸ τὴν ἐλευθερία καὶ ἂς βαπτιστοῦμε μαζὶ μὲ τὸν

Ἰησοῦ στὸν Ἰορδάνη, γιὰ νὰ καθαριστοῦμε, ὄχι ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Ἰωάννη ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο.

Η ένδοξη πτυχή των Θεοφανείων συνίσταται στις δύο μαρτυρίες που δόθηκαν με κάθε επισημότητα στον Ιησού. Πρώτα η μαρτυρία του Ιωάννη. Δεν θα μιλήσουμε γι' αυτήν τώρα. Θα επανέλθουμε αύριο την ημέρα της γιορτής του. Κατόπιν ήρθε η θεία μαρτυρία του Πατρός και του Αγίου Πνεύματος. **Η μαρτυρία του Πατρός ήταν η φωνή που ήρθε εξ ουρανού λέγουσα «Οὗτος ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα»** (Ματθ. 3:17). **Η μαρτυρία του Πνεύματος ήταν η κάθοδος του υπό μορφήν περιστεράς** «καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αυτόν». Να το αληθινό βάπτισμα του Ιησού. Ο λόγος του Πατρός και η κάθοδος της περιστεράς είναι πολύ σπουδαιότερα από το βάπτισμα στο νερό που ο Ιωάννης δίνει στον Ιησού. Το βάπτισμα στο νερό δεν ήταν παρά μια εισαγωγή στη θεία αυτή αποκάλυψη. Και είναι δικαιολογημένο το ότι στην αρχαία χριστιανική παράδοση, η εορτή της 6ης Ιανουαρίου δεν ονομάζεται «η Θεοφάνεια» αλλά «τα Θεοφάνεια» στον πληθυντικό, διότι δεν πρόκειται για μια μόνο θεία φανέρωση, αλλά για τρεις: κατά τη Βάπτιση του Ιησού αποκαλύπτονται στον κόσμο ο Πατήρ, ο Υιός και το Πνεύμα: ο Πατήρ και το Πνεύμα αποκαλύπτονται μέσα στη σχέση της αγάπης που τους ενώνει με τον Υιό. Προσεγγίζουμε τώρα εδώ το πιο βαθύ και μύχιο μυστήριο του Ιησού. Όσο μεγαλειώδες κι αν είναι το λυτρωτικό έργο του Χριστού για χάρη των ανθρώπων, η εσωτερική ζωή του Υιού με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα είναι μια ακόμη μεγαλειωδέστερη πραγματικότητα. Ο Ιησούς δεν θα μας έχει αληθινά αποκαλυφθεί παρά μόνον αν διακρίνουμε κάτι από αυτή τη θεια οικειότητα, και αν ακούμε εσωτερικά τη φωνή του Πατρός: «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός…» κι αν βλέπουμε το πέταγμα της περιστεράς πάνω από την κεφαλή του Υιού. Η γιορτή των Θεοφανείων δεν θα είναι μια αληθινή Θεοφάνεια, μια φανέρωση του Χριστού, παρά μόνον υπό την προϋπόθεση αυτή. Αυτή είναι η δόξα των Θεοφανείων, και γι' αυτό τα Θεοφάνεια δεν είναι μόνον η γιορτή των υδάτων. Η αρχαία χριστιανική ελληνική παράδοση τα θέλει «εορτή των Φώτων». Δεν μας μεταφέρει μόνον αγνιστική χάρη αλλά και χάρη φωτιστική -εξάλλου το βάπτισμα κάποτε ονομαζόταν «Φώτισμα». Τα Χριστούγεννα το φως του Χριστού δεν ήταν παρά ένα άστρο μέσα στη σκοτεινή νύχτα. Κατά τα Θεοφάνεια μας εμφανίζεται ως ανατέλλων ήλιος. Θα συνεχίσει να ανεβαίνει και μετά την έκλειψη της Μεγάλης Παρασκευής, θα λάμψει πιο λαμπρός από ποτέ το πρωινό της Αναστάσεως· τέλος, θα μεσουρανήσει την ημέρα της Πεντηκοστής. Δεν πρόκειται μόνο για το θείο Φως που αντικειμενικά φανερώνεται στο πρόσωπο του Ιησού και μέσα στη φλόγα της Πεντηκοστής. Για μας, πρόκειται για το εσωτερικό φως και χωρίς την απόλυτη πιστότητά μας προς αυτό η πνευματική ζωή δεν θα ήταν παρά μια αυταπάτη ή ένα ψέμα.

Ο Θεός που είχε στείλει τον Πρόδρομο να βαπτίζει βάπτισμα ύδατος του είχε πει: «ἐφ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν

πνεύματι ἁγίῳ» (Ιω. 1:33). Το βάπτισμα του ύδατος δεν είναι παρά μια πτυχή του όλου βαπτίσματος. Ο ίδιος ο Ιησούς θα πει στον Νικόδημο: «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐάν μη τις γεννηθεῖ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ιω. 3:5). Το βάπτισμα του Πνεύματος είναι ανώτερο από το βάπτισμα του ύδατος. Συνιστά ένα δώρο και μια άλλη εσωτερική εμπειρία. Μπορούμε να επανέλθουμε στο ζήτημα αυτό με την ευκαιρία της Πεντηκοστής.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα Θεοφάνεια -πρώτη δημόσια φανέρωση του Ιησού στους ανθρώπους- αντιστοιχεί στην εσωτερική μας ζωή με την «πρώτη μεταστροφή» μας. Και εννοούμε την πρώτη συνειδητή συνάντηση της ανθρώπινης ψυχής με τον Σωτήρα της, τη στιγμή κατά την οποία δεχόμαστε τον Ιησού ως Κύριο και ως φίλο και αποφασίζουμε να Τον ακολουθήσουμε. Το Πάσχα -ταυτόχρονα ο θάνατος και η Ανάσταση του Χριστού- αντιστοιχεί με μια «δεύτερη μεταστροφή» όπου, αντιμέτωποι με το μυστήριο του Σταυρού, ανακαλύπτουμε ποιον θάνατο και ποια καινούρια ζωή αυτό υπονοεί και αφιερωνόμαστε σ’ Αυτόν μ’ έναν τρόπο πιο βαθύ – μέσα από μια ριζικότερη αλλαγή του εαυτού μας. Η Πεντηκοστή είναι ο χρόνος της «τρίτης μεταστροφής», ο χρόνος του βαπτίσματος και της φωτιάς του Πνεύματος, η είσοδος σε μια ζωή μεταμορφωτικής ένωσης με τον Θεό. Δεν έχει δοθεί σε όλους τους χριστιανούς να ακολουθήσουν το οδοιπορικό αυτό, είναι όμως τα προτεινόμενα βήματα που η Εκκλησία θέτει ενώπιόν μας για να προσπαθήσουμε.

(Περιοδικό – ΑΓΙΑ ΖΩΝΗ «Ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς». Ἐκδ. Ἀκρίτα)

(Πηγή ηλ. κειμένου: fdathanasiou.wordpress.com)